

Door het geloof

Door het geloof

Veertig dagen onderweg met getuigen en pelgrims

Drs. Pieter L. de Jong

Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

www.uitgeverijboekencentrum.nl

Ontwerp omslag: Flashworks

Vormgeving binnenwerk: Gerard de Groot

De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan *De Nieuwe Bijbelvertaling*,
© Nederlands Bijbelgenootschap 2004, tenzij anders aangegeven.

ISBN 978 90 239 7036 1

NUR 707

© 2016 Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Pelgrimslied van Gerhard Tersteegen

(1697-1769)

Het zal ons niet berouwen
de smalle weg te gaan.
Hij riep ons, de Getrouwe,
en Hij ging zelf vooraan.
Komt en vertrouwt op Hem
die u is voorgetogen
en richt uw hart en ogen
vast op Jeruzalem.

Wij moesten het maar wagen
– 't is wel het wagen waard –
om niets meer mee te dragen
dat onze ziel bezwaart.
De wereld is te klein!
Komt, gaat met Jezus mede
in alle eeuwigheden!
Het moet toch Jezus zijn!

LvdK 441:2 en 12

Vertaling Muus Jacobse (1909-1972)

Inhoud

Woord vooraf – Geloofsvoorbeelden	9
1. Vaste grond van hoop!	12
2. Geloven is hopen	14
3. Overtuiging	17
4. Voorbeeldig	20
5. Abel, de broer van	23
6. Het geheim van Abel	26
7. Ben ik mijn broeders hoeder?	29
8. Henoch	31
9. Geen wereldvreemd type	34
10. Kameraden	38
11. Noach	42
12. Amazing grace	45
13. Het verdriet van God	48
14. Kinderen gratis	51
15. Erven	54
16. Abraham	57
17. De stad van God	60
18. Architect én bouwer	65
19. Sara	68
20. Sara's ongeloof	71
21. Pelgrims	76

22.	Welkom in de stad van God	79
23.	Door het geloof zegenen	81
24.	Wie is de gezegende?	84
25.	Blinde ziener	87
26.	De zegen van Jakob	90
27.	Zegen en kruis	94
28.	Een kind moet bewaard worden	98
29.	Gods elitetroepen	101
30.	Klap des geloofs	105
31.	Blijf letten op het ultieme doel	108
32.	Volharding	113
33.	Vallende muren	116
34.	Juich samen	119
35.	Geloven is je gewonnen geven	123
36.	Huis op de rots	127
37.	Gideon en Barak, Simson en Jefta, David en Samuel	131
38.	Eén kudde, één herder	135
39.	Pelgrims zijn volhouders	138
40.	Jezus loopt voor ons uit	141
	Literatuur	144

Woord vooraf

Geloofsvoorbeelden

Van de vorige paus Benedictus xvi is bekend dat hij erg sympathiek stond tegenover het typische rooms-katholieke gebruik bijzondere gelovigen zalig of heilig te verklaren. Hoe meer voorbeeldfiguren hoe beter, was daarbij zijn gedachte, ook vanuit een zeker missionair motief. In de protestantse traditie kennen we dit gebruik niet, al spelen vele bekende personen een soortgelijke rol als oriëntatiefiguren voor gelovigen vandaag. Calvijn, Luther, Bonhoeffer, Martin Luther King, Corrie ten Boom, Nel Benschop en vele, vele anderen. Een belangrijke bijbeltekst hierbij luidt: 'Denk aan uw leiders, die het woord van God aan u hebben verkondigd, neem een voorbeeld aan hun geloof en kijk vooral goed hoe hun levenswandel eindigt' (Heb. 13:7).

In de oudere vertalingen ging het om 'voorgangers', reden waarom in veel protestantse kerken borden hangen met de namen van de predikanten die de gemeente hebben gediend vanaf de Reformatie. Soms hangen de borden bescheiden in de consistorieruimte, maar niet zelden hangen ze groots en indrukwekkend in de kerkruimte, niet ver van de kansel. Samen geven ze een lijst van getuigen die het woord van God door de tijd heen op die plek hebben verkondigd.

De seculiere wereld kent de jaarlijkse lintjesregen. In het instructieboekje dat je als gedecoreerde ontvangt, lees je dat je de onderscheiding zichtbaar moet dragen en in heel je doen en laten een voorbeeldfiguur moet zijn.

Ook gelovigen hebben voorbeeldfiguren nodig. Dat is altijd zo geweest. In de Wijsheid van Jezus Sirach (hoofdstuk 44-50) vind je al een lange lijst van beroemde mannen die ‘verdienen geprezen te worden’, zo stelt de auteur, beginnend bij Henoach en Noach. Wie de brief aan de Hebreëen leest, komt in hoofdstuk 11 ook zo’n lijst tegen. De lof over hun persoon en inzet betreft nadrukkelijk hun geloof – geloof niet zozeer opgevat als beleving van God of spirituele wijsheid en vroomheid, maar als grond van wat je mag hopen. *Door geloof* is het terugkerende thema, waarbij steeds de vinger gelegd wordt op een belangrijke geloofsdaad en op de verwachting van de toekomst van God.

De lijst heeft me altijd geboeid. Omdat er zo veel verschillende mensen in worden opgevoerd, ook mensen aan wie je zelf niet zou denken en die het bij de voordracht voor een lintje van de koning zeker niet hadden gehaald. Hun leven wordt teruggebracht tot een enkele intense geloofstypering en hun eeuwige hoop. Anders dan bij bijvoorbeeld Jezus Sirach komen in deze lijst veel vrouwen voor. Ook dat maakt de opsomming spannend. Een aantal van hen verwerkte ik al eens in een eerder boekje, *Aartsvaders m/v. Van Noach tot Rachel*.

Wie met de brief aan de Hebreëen aan de slag gaat, wordt betrokken bij de vraag naar de auteur of auteurs. Het is heel bijzonder dat de schrijver van de brief en de lezers elkaar heel goed kennen, zo is wel duidelijk, en toch heeft kennelijk niemand een keer de naam van de auteur ergens genoteerd. Zou de auteur ook een vrouw kunnen zijn? Dat is een gedachte die al opkwam bij de Duitse theoloog Adolf von Harnack. Hij verwees daarbij naar Priscilla, de echtgenote van Aquila (Hand. 18:2-3). Paulus leerde dit echtpaar, dat net als hij leerbewerker van beroep was, kennen in

Korinte en trok bij hen in.

De Amerikaanse onderzoekster Ruth Hoppin deed uitvoerig studie naar deze gedachte in haar boek *Priscilla's Letter. Finding the Author of the Epistle to the Hebrews*. Zij gaat ervan uit dat Paulus in Rome gevangen zit op het moment dat de brief geschreven wordt. Hij schrijft aan Timoteüs in Efeze (2 Tim. 4:9): 'Kom snel naar me toe'. Priscilla, afkomstig uit een bekende Romeinse familie, gaat met Timoteüs mee. Zij kent als geen ander de weg in de stad. Vanuit Rome schrijft ze, misschien samen met Paulus en Timoteüs, de brief aan de christenen in Efeze en omgeving als aansporing om vol te houden. Bewust laat ze nergens haar naam vallen. Regelmatig wordt ook in de wij-vorm geschreven.

In deze meditatie en bijbelstudies ga ik uit van dit scenario. Wie hier niet in mee wil gaan, kan voor de woorden 'zij', 'haar' en 'schrijfster' desgewenst 'hij', 'hem' en 'schrijver' lezen.

Drs. Pieter L. de Jong

Overzicht van gebruikte afkortingen

Bijbelvertalingen

BGT	Bijbel in Gewone Taal
HSV	Herziene Statenvertaling
NBG	bijbelvertaling NBG (1951)
NBV	Nieuwe Bijbelvertaling
SV	Statenvertaling

Liedboeken

LvdK	<i>Liedboek voor de Kerken</i>
NLB	<i>Liedboek. Zingen en bidden in huis en kerk (het nieuwe Liedboek)</i>
opw.	bundel <i>Opwekking</i>

1. Vaste grond van hoop!

12 |

‘Het geloof legt de grondslag voor alles waarop we hopen, het overtuigt ons van de waarheid van wat we niet zien.’

Hebreeën 11:1

Als in onze tijd iemand in nogal zekere termen van zijn geloof getuigt – alle kans dat velen dit snel te massief vinden en afhaken. Want geloof is in onze tijd iets heel persoonlijks geworden, niet zo gedefinieerd en omlijnd. Zelfs zo persoonlijk dat je nauwelijks een ander daarop durft aan te spreken en te bevragen. Als we het al doen, op een bijbelkring bijvoorbeeld, doen we dat uiterst behoedzaam, voorzichtig, zo veel mogelijk de indruk vermijdend dat wij het zouden weten en de ander ons geloof zouden willen opdringen. Dat doen we niet, want geloof is iets heel persoonlijks geworden, zo kun je overal horen en lezen. Spreek liever niet met al te grote getuigende woorden over je geloof, want dat zou een ander weleens erg kunnen verwarren of in verlegenheid brengen.

De schrijfster van deze brief kent op dit punt weinig remmingen. Zeker niet in het elfde hoofdstuk. Ze zet meteen fors in. ‘Het geloof legt de grondslag voor alles waarop we hopen, het overtuigt ons van de waarheid van wat we niet zien.’ Geloof dus als *vaste grondslag, overtuiging, waarheid, bewijs van zaken*. Hoewel het helemaal niet zo’n makkelijke zin is om goed te begrijpen, voelt iedereen aan: dit geloof staat als een dijk, als een huis op de rots.

In soortgelijke termen hoor je zelden nog iemand praten over zijn geloof. Zelfs niet bij de EO. Want zo'n overtuigd geloof, dat irriteert bij voorbaat, zo is de gedachte. Zo ging dat misschien een halve eeuw geleden, maar zo zeker zijn we vandaag de dag niet meer. Wij stikken alle dagen van de onzekerheid. Wat onszelf en ons werk betreft, onze relaties en sowieso of het leven wel de moeite waard is geleefd te worden. Vrijwel niets staat echt nog vast. 'Ga me, dominee, s.v.p. nu niets voorschrijven over mijn geloof, ik vind geloof al moeilijk genoeg. Laten we liever niemand in de weg lopen met forse geloofsdefinities en catechismusachtige antwoorden, maar iedereen vrijlaten', zeggen we dan. Begin je over geloof zoals de schrijfster van deze brief – grote kans dat mensen afhaken, het veel te rationeel vinden, niet doorleefd, niet echt, niet authentiek, zonder bevlogenheid, emotie of ontroering, maar aangeleerd en veel te veel met de paplepel ingegoten. Of is het anders?

Rotsvast staat ons vertrouwen,
de hoeksteen is gelegd.

Wij zullen Hem aanschouwen,
Hij heeft het zelf gezegd.

(LvdK 453:3)

2. *Geloven is hopen*

14 |

‘Het geloof legt de grondslag voor alles waarop we hopen, het overtuigt ons van de waarheid van wat we niet zien.’

Hebreeën 11:1

Eerst even iets over de auteur (zie ook het Woord vooraf). We vallen ook zomaar midden in de brief. Wie dat precies is, is een goed bewaard geheim. Een vreemd geheim. Want al lezend wordt duidelijk dat auteur en lezers elkaar heel goed kennen. Toch heeft nooit iemand de naam verklapt. Waarom niet?

Vroeger dacht men aan Paulus, omdat veel in deze brief aan hem herinnert en omdat de schrijver aan het slot (13:18-25) vertelt dat hij ergens vastzit. En ook dat hij hoopt snel op vrije voeten te zijn, net als Timoteüs. Dan zullen ze samen naar huis komen. Wie is deze auteur? Luther dacht aan Apollos, anderen aan Barnabas of Aristion. Allemaal mensen uit het netwerk van Paulus. Een boeiende gedachte is dat een vrouw, een medewerkster van Paulus, de schrijfster zou zijn geweest. Iemand als Priscilla, de vrouw van Aquila. Samen met Timoteüs zou ze naar Rome gereisd kunnen zijn, toen in Efeze Paulus' noodbrief – ‘Kom snel naar me toe’ (2 Tim. 4:9) – was aangekomen. Zij kende de weg in Rome heel goed, zij was er geboren, zij kende veel families. Maar of ze echt iets voor Paulus heeft kunnen doen? Vanuit Rome schreef zij, wellicht samen met Paulus, deze brief. Dit scenario neem ik in het vervolg als leidraad.

We weten dat er in die tijd in Efeze veel christenen met een Esseense achtergrond woonden. Die wisten veel van het Oude Testament en verwachtten de Messias van Israël. De brief is eigenlijk vooral een aansporing. Meer een hartelijk woord, een soort troostbrief, dan een uiteenzetting over de laatste theologische ontwikkelingen in de wereldkerk. De lezers voor wie de brief is geschreven hebben het moeilijk. In Efeze en omgeving werden ze gezien als vreemde mensen met een raar geloof. Zelf hebben ze Jezus nooit meegemaakt; ze horen al bij een tweede of derde generatie christenen. Ze hebben het geloof vooral van horen zeggen.

Herkenbaar. Ook wij hebben het geloof vaak meer van horen zeggen dan van beleven en zelf doen. En daarom ook vinden we het moeilijk. Velen van ons groeiden op met ouders en grootouders die wel heel direct met God leefden. De impact die het evangelie had op hun hart en leven merkte je alle dagen. In hun omgang met God, in bijbellezen en gebed, in dienstbaar zijn en in de keuzes die zij maakten. Met hen opgroeien en opmerken waar zij voor gingen en nog steeds voor gaan en staan, waarvoor zij leven en sterven – dat vormt je heel sterk. Maar tegelijk: je kunt het niet na-doen. Elke tijd is anders; je kunt niet zomaar hun geestelijke schoenen aanschieten. Zo'n vrome moeder of diepgelovige grootvader kan zelfs wel eens als een last op je drukken. Omdat je van een andere generatie bent en het wiel, zeker wat het geloof betreft, zelf moet zien uit te vinden. Want geloof in God, dat is toch iets van jezelf? Dat is toch iets heel persoonlijks? Zeggen we.

Daar zit veel waars in. Maar daardoor kan geloof ook heel ongrijpbaar worden. Omdat het zo persoonlijk en zo van jezelf moet zijn. Zo deed je misschien ook bewust belijdenis van je geloof en betekende God heel veel